

Det moderne regimet for kunst

//

//]]]]> //]]>

BOKOMTALE: Jacques Rancières *Aisthesis* fungerer som et springbrett for å forklare dannelsen av nye måter å oppfatte kunst på, og vitner om at grensene mellom kunsten og livet viskes ut.

Av Ragnhild Evang Reinton, professor i litteraturvitenskap

Jacques Rancière er en av de franske filosofene som fortløpende oversettes til engelsk og flere andre språk. På mange måter har han overtatt posisjonen etter tenkere som Derrida, Foucault og Deleuze, og leses nå av forskere og praktikere innenfor kunstfeltet i mange land, også i Norge. I år har det kommet nok en bok av ham på engelsk, *Aisthesis. Scenes from the Aesthetic Regime of Art*, som ble publisert i hjemlandet i 2011. Her tar han opp tråden fra tidligere utgivelser, spesielt tanken om ulike (historiske) kunstregimer, som han utformet i *Le partage du sensible*¹ fra 2000 og utdypet i flere andre bøker, blant annet *Malaise dans l'esthétique*² fra 2004 og *Politique de la littérature*³ fra 2007.

I disse bøkene er Rancière opptatt av kunstens politiske virkning og hvordan den bidrar til en omfordeling av sanseerfaringen ved å åpne for nye stemmer i det offentlige rom – og dermed endre den sosiale inndelingen og måten verden sanses og forstås på.

//]]]]> //]]>

I *Aisthesis* konsentrerer Rancière seg om hvordan det moderne regime for kunst konstitueres og nye oppfatninger av hva som er kunst dannes. Han åpner med å si hva han legger i ordet *aisthesis*, nemlig en bestemt erfaringsmåte som de siste to århundrene har gjort at vi oppfatter ting som er svært forskjellige, både når det gjelder hvordan de er laget og hva som er deres mål, som del av kunsten. Det handler om en sanselig erfaringsvev som verkene produseres innenfor, og den har både materielle forutsetninger – som utstillings- og forestillingssteder og former for sirkulasjon og reproduksjon – og ikke-materielle, som persepsjons- og følelsesregimer, samt fortolknings- og klassifikasjonsskjemaer. Det som gjør noe til kunst er slik ikke iboende egenskaper i verk eller aktiviteter, men er forbundet med måten de blir oppfattet på.

Scener fra kunsten

Modellen for arbeidet er Auerbachs klassiske verk *Mimesis*. Ut fra en serie korte utdrag, fra Homer til Virginia Woolf, studerer Auerbach hvordan virkelighetsframstillingen har forandret seg i den vestlige litteratur gjennom tidene. På lignende måte foretar Rancière punktnedslag i utvalgte tekster, 14 i alt, som spenner over et tidsrom fra 1764 til 1941. Han omtaler dem som scener, og hver av dem framstår som et mikrokosmos der man ut fra bestemte verk og i helt presise historiske situasjoner kan se hvordan det estetiske regimets logikk formes og transformeres. Scenene er hentet fra mange kunstarter, både litteratur, billedkunst, teater, dans, film og fotografi, og delvis fra områder man tradisjonelt ikke omtaler som kunst.

Et slående trekk er at Rancière ikke primært studerer verkene, men ser på hvordan de har vært diskutert og oppfattet som kunst. Derfor starter nesten alle kapitlene med et utdrag av en filosof, en forfatter, eller en kritiker som uttaler seg om et verk eller en forestilling, for eksempel Winckelmann om den antikke Herkules-torsoen, Hegel om et maleri av Murillo, Maeterlinck om Ibsen, Mallarmé om danserinnen Loïe Fuller, Rilke om Rodin, Sjklovski om Chaplin osv.

Utdragene fungerer som springbrett for å presentere forskjellige sider ved modernitetens brudd med det representative regimet og dannelsen av nye måter å oppfatte kunst på. Rancière har foretatt et grundig arkivarbeid der han trekker fram en rekke nesten glemte tekster og forfattere. Resonnementet i hvert kapittel er innviklet, men nært forbundet med materialet, og hver scene utgjør en hel liten verden av interessante perspektiver.

I flere av dem oppsøker han hendelser som bryter med det representative regimets vektlegging av handling, personenes følelser og det organisk formfullendte. Derfor slår han ned på en artikkel av Maeterlinck som sier at *Byggmester Solness* er uten handling og psykologi, og oppsetninger av

Ibsen som undergraver både det psykologiske drama og realismen i scenografien. Dette er øyeblikk som bidrar til å forskyve oppfatningen av hva kunst er, på samme måte som pantomime og folkelig teater også saboterer den aristoteliske handlingsstrukturen, hevder han. Noe lignende gjør han i kapitlet om Rodin, der han siterer Rilke som hevder at billedhuggeren pulveriserer den plastiske formen og framhever fragmentet og det ufullendte. Dette er bare to eksempler, i andre scener er det andre ting som diskuteres. Likevel finnes en underliggende forståelse som gjennomsyrrer hele boken, og som vi kjenner igjen fra tidligere bøker av Rancièrè. Han formulerer noen av dem i et kort innledningskapittel.

Modernismens ideologi

I innledningen skriver han at man kan betrakte scenene i boken som episoder i en mot-historie om den «kunstneriske moderniteten». Hans mot-historie retter seg mot det han kaller modernismens doksa eller ideologi, det vil si en radikal autonomiestetikk som i tråd med Greenberg hevder at kunsten gradvis vender seg fra virkelighetsgjengivelse til selvrefleksjon, og at hver kunstart derved rendyrker sin mediale egenart for å nærme seg sin essens.

//

//]]]]> //]]>

Selv inntar Rancière det motsatte standpunktet, og en sentral tese i boken er at når kunsten etableres som et eget felt og kunsterfaringen som en særegen erfaringsmåte på slutten av 1700-tallet, skjer det samtidig som grensene mellom kunst og det ordinære livet viskes ut. Det vil si at tanken om en autonom kunst oppstår nettopp når hva som helst kan bli kunst, og den gjennomsyres av det prosaiske livet, både i form og innhold.

Rancière tar også avstand fra dogmet om at de ulike kunstartene rendyrker sitt eget medium. For studerer man det 19. og 20. århundrets litteratur og kunst, ser man nemlig en eksplosjon av genre og blandinger, av litteratur og visuell kunst, ren kunst og brukskunst, kommersiell og ikke-kommersiell kunst, figurativ og non-figurativ kunst, *l'art pour l'art* og en kunst som prøver å gripe inn i virkeligheten.

Kunstens grenser er porøse, og i samme øyeblikk som den store kunsten konstitueres og erklærer sitt eget mål, begynner den å banaliseres gjennom reproduksjon i magasiner og «industriell» litteratur i avisene. Derfor gjør Rancière også nedslag i virksomheter som ikke vanligvis oppfattes som kunst, som variéte-teater, pantomimeforestillinger og dokumentarfilm. I hans øyne representerer de viktige hendelser i dannelsen av moderne forestillinger om hva som er kunst og har hatt stor betydning for det 20. århundrets sceniske revolusjoner.

***Aisthesis* behandler slik et stort og mangslungent empirisk materiale, og det er stor variasjon mellom de 14 scenene, men de vitner alle om at det i moderniteten oppstår en spesifikk estetisk erfaringsmodus, samtidig som grensene mellom kunsten og livet og mellom kunstartene viskes ut. Til sammen viser de hvordan den sanselige erfaringsveven som utgjør kunstens estetiske regime, konstitueres og forvandles i møtet med svært ulike verk og hendelser.**

LES OGSÅ: [Rancières estetiske regime](#) • [Midt i. Fransk filosofi i dag](#)

Noter

¹ *The Politics of Aesthetics* eller *Sanselighetens politikk* på norsk

² *Aesthetics and its Discontents*

³ *The Politics of Literature*

